

Kilde 4: Redegørelse fra kulturminister Lise Østergaard om OL i Moskva 1980

Den 20. maj 1980 fremlagde den danske kulturminister Lise Østergaard (S) en redegørelse på baggrund af debatten om boykot af OL i Moskva 1980. I kilde 5 findes uddrag af den efterfølgende debat i Folketinget.

Spørgsmål:

1. Hvordan forholder Lise Østergaard sig til sammenblandingen af sport og politik?
2. Hvad anser hun for at være idrættens dilemma?
3. analysér kilden med fokus på tendens, afsender, modtager og virkemidler.

Ministeren for kulturelle anliggender (Lise Østergaard):

Jeg finder grund til at hilse det velkomment at vi i dag kan gøre spørgsmålet om de forestående olympiske lege i Moskva og Danmarks deltagelse heri til genstand for drøftelse her i folketinget. Således som udviklingen er forløbet siden den sovjetiske invasion af Afghanistan sidste år, har disse spørgsmål indtaget en central plads i den internationale og nationale debat. Vidnesbyrd herom kan findes i stor mængde i den danske presse, som i mange måneder har frembragt mangfoldige engagerede og velformede indlæg til støtte for vidt forskellige synspunkter. (...)

Hovedhjørnестenen i dansk idrætsliv er den frivillige indsats og den demokratiske tradition. Netop dette punkt er afgørende for den danske idrætsnation. Dans idræt er, hvad den er i dag, takket være det frivillige lederskab, og holdningen bag det stigende offentlige engagement i at tilvejebringe det nødvendige økonomiske grundlag for idrætten har det været en fundamental respekt for idrættens ret til selv at tilrettelægge idrætsarbejdet. Idrættens organisationer skal være selvstændige og politisk uafhængige af det offentlige. Denne status har ikke været anfægtet noget tidspunkt, og den er baggrunden for, at regeringen hele tiden har haft den holdning, at det er Danmarks Olympiske Komité, der selv må træffe afgørelse om, hvorvidt danske idrætsfolk skal deltage i de olympiske lege i Moskva til sommer.

Idrættens betydning for samfundet er karakteriseret af to hovedtendenser. Dels betydningen af, at en stadig større del af befolkningen selv dyrker idræt i det daglige. Dels betydningen af, at eliteidrætten indtager en stadig mere central plads som tilskuerunderholdning. Det sidste ses umiddelbart af det store engagement, som massemedierne viser idrætten. Herigennem har eliteidrætten fået en stor betydning i offentlighedens bevidsthed, som rækker langt ud over det, man kunne forvente på baggrund af idrætsaktiviteterne i sig selv.

Idrætsbetænkningen fra 1974, som idrættens hovedorganisationer har været med til at udarbejde siger bl.a. herom:

"Idrættens udbredelse og store popularitet også som underholdningsfaktor tyder på, at den må have en funktion for det moderne menneske, som rækker langt ud over behovet for at bruge sin krop og glæden ved leg. Det vil i modsat fald være vanskeligt at forklare den interesse, der omgærder idrætsbegivenheder og i intensitet på mange måder overstiger interesse, som bliver andre områder af samfundslivet til del."

Således erkender sportens egne organisationer, at idrætten har fået tillagt en symbols betydning, der rækker langt ud over dens direkte aktiviteter. Den har affødt en kulturindustri med så stor popularitet og gennemslagskraft, at den alene i kraft heraf er blevet genstand for politisering i betydelig grad. Denne publikumspopularitet er en af årsagerne til den ellers uforklarlige roll, som idrætten – og ikke mindst de olympiske lege – har fået i international politik.

I virkeligheden er det idrættens dilemma, at man på den ene side har ønsket at iscenesætte den så engagerende og på den anden side har måttet se, at dens muligheder derved har kunnet udnyttes politisk.

Der er der jo ikke tale om nogen ny situation. Historien – også den allernyeste – vrimler med eksempler på indblanding af idrætten i internationale politiske opgør. Ved afholdelsen af de sidste olympiske lege, i 1976 i Montreal, stillede en række afrikanske lande krav om, at New Zealand blev udelukket fra legene, fordi et rugbyhold herfra netop havde været på turné i Sydafrika. Da kravet blev afvist, rejste 19 afrikanske lande hjem i protest.

Sydafrika er et af de kendteste eksempler på, at idrætten har været brugt som et udenrigspolitisk virkemiddel. I FN's resolutioner imod apartheidstyret har idrætten haft særlig interesse, fordi dette område har været opfattet som særlig sårbart af den sydafrikanske regering. FN's sanktionspolitik har da også medført, at der er sket visse fremskridt i idrætslivet i Sydafrika i retning af mere lige vilkår for racerne – selv om der stadig mangler meget.

Det er også tidligere sket, at sovjetiske invasioner i nabolande har givet anledning til boykotaktioner og overvejelser herom; det gjaldt efter den sovjetiske nedkæmpning af opstanden i Ungarn i 1956 og efter Sovjets invasion af Tjekkoslovakiet i 1968.

Endvidere har netop Sovjetunionen ofte selv boykottet idrætsbegivenheder af politiske grunde. I 1968 truede Sovjetunionen med at boykotte de olympiske lege, hvis Sydafrika deltog. Efter militærkuppet i Chile nægtede Sovjetunionen at spille en kvalifikationskamp til verdensmesterskabet i fodbold i Santiago. I 1975 aflyste Sovjetunionen deltagelse i verdensmesterskaberne i Spanien på grund af Francoregeringens henrettelse af 5 baskere.

Også i forbindelse med idrætsarrangementer i Israel, i Sydkorea og i Vestberlin er der eksempler på, at Sovjetunionen har benyttet idrætten som et udenrigspolitisk redskab.

Det kan på denne baggrund ikke overraske, at Sovjetunionens invasion i Afghanistan, som udløste et krav fra et overvældende flertal af FN's medlemslande om øjeblikkelig og betingelsesløs tilbagetrækning af de sovjetiske styrker fra dette land, har ført til overvejelser om, hvorvidt udebliven fra Moskva-olympiaden kunne anvendes som et middel til at fremme dette mål.

Ligeledes har det været diskuteret, om det ville være i overensstemmelse med den olympiske idé og de grundlæggende regler for de olympiske lege at gennemføre olympiaden i et land, der er engageret i en blod undertrykkelseskrig i et forsvarsløst, underudviklet land.

Det er med udgangspunkt i sådanne overvejelser, at en lang række regeringer har henstillet til de olympiske komiteer at undlade at deltage i Moskvaolympiaden. Det er ligeledes på denne baggrund, at de olympiske komiteer i mange lande har truffet beslutning om ikke at deltage. Der er tale om lande som USA; Forbundsrepublikken Tyskland, Canada, Norge, Argentina, Kina og Kenya.

Derimod har andre landes olympiske komiteer erklæret at ville deltage. Det gælder bl.a. Frankrig, Sverige, Storbritannien, Schweiz og Østrig.

I flere lande træffes først endelig beslutning om deltagelse umiddelbart inden tilmeldingsfristens udløb på lørdag, og blandt dem, som indtil nu har besluttet at deltage, er der flere, som har tilkendegivet, at beslutningen måske vil blive taget op til fornyet overvejelse.

Endelig hører det også med til billedet, at flere specialidrætsforbund i de lande, som har besluttet at deltage, har udtalt, at de ikke deltager. I Storbritannien agter til eksempel hockey-, sejsports- og rideforbundene ikke at deltage.

Der gælder en række traditioner, som er karakteristiske for Danmark som et demokrati, som et af de nordiske lande og som et vesteuropæisk land. En af disse er det herskende princip om idrættens organisatoriske frihed og selvstændighed. Dette er et princip som vi genfinder på andre af de kulturpolitiske områder. (...)

Om idræt har vi ingen lovgivning, men en tradition, som på sin vis er et lige så stærkt retsgrundlag. Der er intet eksisterende retsgrundlag for, at regering eller folketing kan foretage et indgreb i idrætsor-

ganisationernes selvbestemmelsesret - uden i lovsform, naturligvis. Kun en helt ekstraordinær situation kunne efter regeringens opfattelse føre til en officiel reaktion over for idrætsorganisationerne. Det er dette synspunkt, der har ligget bag vort hidtidige forbehold om Danmark i en helt isoleret stilling i forhold til de lande, vi i øvrigt ønsker at sammenligne os med. Det er åbenbart, at en sådan situation ikke vil komme til at foreligge. Regeringens holdning til de olympiske lege i Moskva kan resumeres således: Regeringen har klart tilkendegivet sin holdning til den sovjetiske invasion i Afghanistan, men accepterer idrætsorganisationernes ret til selv at træffe beslutning om deltagelse. Regeringen har ved en række møder informeret idrættens organisationer om situationen i andre lande i forbindelse med de olympiske lege, og den langvarige offentlige debat om sagen har haft til følge, at idrætten er klar over baggrunden for en beslutning om deltagelse. Hvad enten vi ønsker det eller ej, er idrætten i høj grad en del af den politiske virkelighed, hvilket jo også er klart afspejlet i idrætsbetænkningen af 1974. Naturligvis må den idrætslige vurdering være et påtrængende anliggende for Danmarks Olympiske Komité, og den finder regeringen ingen anledning til at kommentere.

Kilden er et uddrag af ministeren for kulturelle anliggender Lise Østersgaards (S) redegørelse vedrørende de olympiske sommerlege i Moskva 1980, 20/5/1980.